

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie

Kierunek: teologia

Specjalność: socjalno-charytatywna i katechetyczno-pastoralna

Poziom: jednolite studia magisterskie

Nazwa przedmiotu:

**Przestrzeń liturgiczna.
Znaczenie teologiczne na podstawie tekstów liturgicznych**

Forma zajęć: wykład monograficzny

Rok studiów: I–V

Semestr: letni

Wymiar: 15 godzin

Punkty ETCS: 1

Forma zaliczenia: zaliczenie z oceną

Prowadzący: ks. dr Andrzej Dudek

Koordinator sylabusu: ks. dr Andrzej Dudek

Wymagania wstępne:

Wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne nabyte podczas zajęć z liturgiki ogólna wiedza na temat rozwoju liturgii. Doświadczenie przeżywania liturgii w różnych kościołach. Umiejętność dokonywania analizy teologicznej tekstów.

Cele:

Student poznaje historię powstania miejsc służących do celebracji religijnych, począwszy od Starego Testamentu aż po czasy nowożytne. Poznaje także różne formy miejsc zgromadzenia liturgicznego w liturgii żydowskiej, a potem w chrześcijańskiej liturgii zachodniej i częściowo wschodniej. Student poznaje także funkcje poszczególnych miejsc w

budynku kościelnym i ich wymowę teologiczną. Teologia przestrzeni liturgicznej będzie wynikać z analizy obrzędów poświęcenia kościoła i jego wyposażenia.

Treści kształcenia:

- T_1. Obraz świątyni w Piśmie Świętym.
Namiot Spotkania i Świątynia; Opis poświęcenia Świątyni
- T_2. Pierwsze miejsca spotkań chrześcijan.
Świątynia, synagogi, domy.
- T_3. Kształtowanie się *domus-ecclesiae*. Miejsca celebracji w okresie przedkonstyniańskim.
- T_4. Pierwsze kościoły wybudowane przez Konstantyna po edykcie mediolańskim.
- T_5. Zmiany koncepcji budynku kościoła w różnych stylach architektonicznych.
- T_6. Przestrzeń kościoła podzielona na miejsca funkcyjne.
- T_4. Pierwsze świadectwa obrzędów poświęcenia kościoła i jego kształtowanie się aż do czasów Soboru Trydenckiego.
- T_5. Zmiany Obrzędu Poświęcenia Kościoła przed Soborem Watykańskim II. Historia i analiza tekstów.
- T_6. Redakcja „Ordo dedicationis ecclesiae et altaris” z 1977 r.
- T_7. Analiza obrzędu i poszukiwanie wskazówek teologicznych.
- T_8. Znaczenie kamienia węgielnego.
- T_9. Teologiczne znaczenie ołtarza.
- T_10. Teologiczne znaczenie ambony.
- T_11. Teologiczne znaczenie tabernakulum.
- T_12. Teologiczne znaczenie chrzcielnicy.
- T_13. Teologiczne znaczenie miejsca przewodniczenia.
- T_14. Teologiczne znaczenie drzwi kościoła.
- T_15. Kościół wyobrażeniem Niebieskiego Jeruzalem.
- T_16. Rocznica poświęcenia kościoła.

Efekty kształcenia:

- E_1: potrafi scharakteryzować posoborową koncepcję i teologiczny sens przestrzeni liturgicznej (TMA_W07)
- E_2: opisuje historyczne i współczesne schematy świątyni (TMA_W03)
- E_3: wskazuje główne etapy w kształtowaniu się zmian w koncepcji (TMA_W06)
- E_4: zna aktualną strukturę poświęcenia kościoła oraz poszczególnych elementów wyposażenia (TMA_W07)
- E_5: zna historię oraz treść teologiczną poszczególnych modlitw służących poświęceniu kościoła, ołtarza, ambony, chrzcielnicy, itd. (TMA_W15)
- E_6: rozumie (i w związku z tym potrafi uzasadnić) posoborową koncepcję i teologiczny sens zorganizowania przestrzeni liturgicznej (TMA_U01, TMA_U02)

- E_7: posiada teoretyczną i egzystencjalną orientację w przestrzeni liturgicznej swojego kościoła, dzięki czemu lepiej uczestniczy w liturgii (TMA_U06, TMA_U15)
- E_8: potrafi przygotować w aspekcie katechetycznym, pastoralnym i praktycznym krótką prezentację dotyczącą znaczenia poszczególnych części kościoła (TMA_K02)
- E_11: potrafi wymienić księgi w których znajdują się aktualne i historyczne teksty obrzędów poświęcenia kościoła i ołtarza (TMA_W03)

Metody i narzędzia dydaktyczne:

- M_1. wykład informacyjny (konwencjonalny)
- M_2. praca nad tekstami źródłowymi
- M_3. Indywidualna lektura wybranych artykułów, poza godzinami wykładowymi

Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:

- W_1. sprawdzian pisemny
- W_2. bieżąca obserwacja studentów i weryfikacja
- W_3. jedna praca pisemna, poszerzająca wybrane zagadnienie poruszane w czasie wykładu

Student otrzymuje zaliczenie z pozytywną oceną, gdy:

1. był obecny na wykładach (dopuszcza się 2 nieobecności);
2. oddał pracę pisemną
3. zaliczył sprawdzian pisemny, podczas którego studenci odpowiadają pisemnie na pytania w zakresie omawianej na wykładach problematyki (zob. pełny opis przedmiotu). Odpowiedzi są punktowane. Ocena zależy od ilości uzyskanych punktów.

Student, który nie był obecny na wykładach (p. 1) i/lub nie przedstawił pracy (p. 2) nie otrzymuje zaliczenia.

Na ostateczny ocenę zaliczenia (2,0) składa się: ocena z pracy pisemnej (1 x 0,5) oraz ocena z kolokwium pisemnego (1 x 1) oraz zaangażowanie w czasie wykładów (1 x 0,5).

Literatura:

Obrzędy dedykacji kościoła i ołtarza
Obrzędy Błogosławieństw

- ARASZCZUK S., *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza w odnowionej liturgii Soboru Watykańskiego II*, Opole 2007;
- BARTNIK C., *Zarys teologii przestrzeni*, "Collectanea Theologica" 54 (1984) nr 4, s. 21-37.
- BARTOCHA W., *Architektura w służbie liturgii*, "Liturgia Sacra" 13 (2007) nr 1, s. 211-212.
- BISTA S., *Przepisy prawa kanonicznego w zakresie budownictwa kościelnego*, "Ruch Biblijny i Liturgiczny" 37 (1984), s. 217-225.
- BOGDAN M., *Architektura historycznej formy kościoła a ołtarz współczesny*, Katowice 2003.
- BOGDAN M., *Ołtarz - centrum przestrzeni sakralnej*, Gliwice 1992.
- BOUYER L., *Architektura i liturgia*, Kraków 2009.
- BRZEZIŃSKI D., *Ukształtowanie i wyposażenie wnętrza kościoła w odnowionym rycie rzymskim. Aspekt liturgiczno-prawny*, "Studia Płockie" 29 (2001) s. 87-99;
- FILARSKA B., *Początki architektury chrześcijańskiej*, Lublin 1983.

- GRASSO G., *Tra teologia e architettura*, Roma 1988;
- KOBIELUS S., *Podstawy biblijne i symboliczne budowli sakralnej*, "Ateneum Kapłańskie" 81(1989) nr 113, s. 3-13.
- MIECZKOWSKI J. - J. SUPERSON, *Teologiczne usytuowanie ołtarza w świątyni chrześcijańskiej*: "Collectanea Theologica" 78 (2008) nr 1, s. 110-129;
- MIESZKOWSKI W., *Kościół jako znak w przestrzeni miejskiej*, "Collectanea Theologica" 78 (2008) nr 1, s. 99-104;
- NADOLSKI B., *Ambona. Historia, znaczenie, symbolika*, Kraków 2008;
- NADOLSKI B., *Misterium chrześcijańskiego ołtarza*, Kraków 2008;
- NYGA J., *Architektura sakralna a ruch odnowy liturgicznej*, Katowice 1990.
- PLESKACHEUSKAYA H., *Przestrzeń liturgiczna obrazem sakramentalności Kościoła*, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, s. 75-116;
- PLESKACZEWSKA A., *Teologia ambony*, w: *Praedicamus Christum crucifixum*, red. A. Żądło, Katowice 2010, s. 305-310;
- RATZINGER J., *Duch liturgii*, w: *Opera Omnia* 11, Lublin 2012, s. 55-127.
- RONIG F., *Reforma liturgii-architektura, dzieła sztuki w przestrzeni kościelnej*, w: *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku*, red. R. Pośpiech, Opole 1997.
- RUMIANEK R., *Znaczenie świątyni jerozolimskiej*, w: *Confitemini Domino, quoniam bonus*, red. J. Nowak, Warszawa 2007, s. 47-73;
- RUSIECKI J., *Lex credendi – lex celebrandi – lex edificandi. Architektura liturgiczna zrodzona z wiary Kościoła*, CT 78 (2008) nr 1, s. 84-99;
- Sacrum i sztuka*, red. N. Cieślińska, Kraków 1989.
- Sztuka w liturgii*, red. W. Świerzawski, Kraków 1996.
- ŚWIERSZCZ A., *Przestrzeń liturgiczna epifanią związku Chrystusa z Kościołem*, CT 69 (1999) nr 3, s. 138-147;
- WIT Z., *Przestrzeń sakralna dla sprawowania Eucharystii*, w: *Kształcenie muzyków kościelnych na Śląsku*, red. R. Pośpiech, Opole 1997.
- ZANCHI G., *La forma della chiesa*, Magnano 2005.